

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

SPECIFIČTÍ UŽIVATELÉ – DĚTI (VČ. KYBERGROOMINGU A KYBERŠIKANY)

INFORMAČNÍ BEZPEČNOST

3. 4. 2013 KISK FF MU

SPECIFIČTÍ UŽIVATELÉ

- Každý na internetu ohrožen
- Většina problémů ohrožuje každého, ale někoho víc a někoho míň
- Lze najít mnoho skupin, na které se zaměřují různé útoky
- Pro účely předmětu tři významné:
 - Děti: kybergrooming a kyberšikana
 - Firmy: bezpečnostní politika
 - Stát: informační válka

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

DĚTI

PROČ DĚTI?

- Od počátku 20. století zvláštní zacházení i legislativní úpravy
- Vzhledem k psychice, ale např. i menší fyzické síle (obvykle) snadněji obětí útoku
- Různé psychologické aspekty typické pro děti a dospívající vzhledem k času zde neřeším (některé v přednáškách o NNO)
- Pro děti typická nebo zvláštně upravená ohrožení mnoha druhů (část jsme již řešili)
- Ohrožení s jedněmi z nejvážnějších důsledků typické pro děti kybergrooming a kyberšikana

EU KIDS ONLINE A UŽITÍ INTERNETU DĚTMI

- 60/75 (ČR) % online denně, dalších 33/22 % min. týdně
- Přístup k internetu: 49/63 % ve své ložnici, 33/39 % přes mobilní zařízení => privatizace
- Oznámení problému: 60 % sexuální zprávy, 77 % šikana, 53 % sexuální obrázky; 36 % rodičům, 28 % kamarádům a 24 % učitelům
- ČR „vyšší užití, vyšší risk“, resp. „nové užití, nový risk“

NĚKTERÁ NARUŠENÍ SOUKROMÍ DLE EU KIDS ONLINE

- 12/17 % se cítilo něčím na internetu poškozeno
- 15/21 % obdrželo sexuální zprávy
- 6/8 % kyberšikana (19/26 % šikana online i offline dohromady)
- 30/46 % kontakt online s cizincem, jen 9/15 % následně setkání online, 11 % z nich (1 % z všech dotázaných) se špatnou zkušeností

GROOMING

- Typickými oběťmi děti, někdy ženy, zcela výjimečně muži
- Neexistuje výstižný český ekvivalent
- „Chování, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit ho na schůzku, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít.“ (ÚOOÚ - Slovníček nejdůležitějších pojmů)

POHLAVNÍ ZNEUŽITÍ

- Sexuální zneužití dítěte definovala Zdravotní komise Rady Evropy v roce 1992 jako „nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování“ (Sexuální násilí na dětech, str. 33)
- Cílem může být i komerční sexuální zneužívání:
 - Dětská pornografie
 - Dětská prostituce
 - Obchod s dětmi za jakýmkoli využitím
- Dítě může být obětí zneužití kdykoli, nejčastěji okolo 8. roku (Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě, str. 81)

PACHATELÉ GROOMINGU

- Poruchy sexuální preference (parafilie) – internet poskytuje nové možnosti pro uvolnění nutkání:
 - Exhibicionismus – veřejné obnažování heterosexuálních mužů, nutná větší vzdálenost, což internet splňuje
 - Voyerství – neohrožující, voyer nechce, aby o tom někdo věděl
 - Pedofilie – sexuální orientace dospělého na děti; pachatelem nemusí být jen preferenční, ale i tzv. situační pedofil
 - Další, méně zmiňované, např. obscénní telefonní hovory a podobné jednání s jiným typem komunikace
- Výše uvedené nejsou nemoci, ale povahové odchylky (nelze léčit)
- Ženy pachatelé v 1/5 případů sexuálního zneužití dítěte

FAKTORY NA STRANĚ PACHATELE

- Anonymita proti reálnému prostředí
- Možnost pozměnění identity (jméno, věk, pohlaví...)
- Vysledování způsobů komunikace možných obětí
- Znalost toho, co děti v daném věku chtějí slyšet (sdílení zájmů, smysl pro humor, romantika/vášeň...)

FAKTORY NA STRANĚ OBĚTI

- Děti a dospívající chtějí na internetu komunikovat, seznamovat se, hledat partnera... - problém se zjištěním skutečné identity druhého
- V médiích oblíbené reality show – děti napodobují (vystavování se)
- Psychologické aspekty (vedení k poslušnosti, méně zkušeností...)
- Rizikovým faktorem citová deprivace

JAK NA TO?

- Klíčové získávání osobních informací, toto specifické nejčastější metodou – dlouhodobé získávání přímo od oběti získáním jeho důvěry
- Další získávání klasicky – sociální sítě (přes věkové omezení využívá 38 % dětí ve věku 9-12 let - EU Kids Online: Final report), blogy, veřejná komunikace...
- Cílem získání informací k nalezení v reálném prostředí (i foto, video), pokud má vést k nejhoršímu možnému zneužití
- Druhy sexuálního zneužití a co s tím zde neřešíme (jen [Child Darling](#) 23:50)

JAK NA TO? PŘES INZERÁT (ČERNÉ ZBOŽÍ NA INTERNETU)

- „Nabízím na prodej svoje skoro nové děťátko, protože je příliš hlasité. Jde o chlapečka skoro 70 cm vysokého, lze jej vozit v kočárku nebo nosit v nosítku.“
- Němečtí rodiče nabízeli své dítě v aukci s vyvolávací cenou jedno euro a policii, která je zadržela, řekli, že šlo o žert.

SOUVISEJÍCÍ HROZBY - SEXTING

- Dobrovolné zasílání obsahu se sexuálním podtextem
- 2 % dětí 9-16 let se v posledním roce setkalo s požadavkem zaslání fotografie či videa intimních partií (Livingstone et al, 2010), někteří souhlasí, např. s protislužbou
- Dospívající si podobné materiály posílají často (viz psychologické aspekty)
- Problém při změně vztahu či (opravdové) neznalosti adresáta
- V podstatě šíření dětské pornografie
- Také může skončit sebevraždou – viz Jessica Logan

NÁSLEDKY A OCHRANA

- Různé v závislosti na věku dítěte, vztahu k pachateli, formě a frekvenci zneužití, vždy se ale dítě cítí pošpiněno
- Velmi častá PTSP
- Poškození aktem, příp. sekundární viktimizací, vč. sociálního stigma
- Vzhledem k následkům klíčová prevence – rodiče by měli vědět o chování a známých dítěte na internetu a měli by ho poučit o těchto problémech a nutnosti a způsobu se chránit (osobní informace, komunikace); důvěra

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

KYBERŠIKANÁ

CO TO JE KYBERŠIKANA?

- Zneužití osobních informací, jehož důsledky mohou být fatální
- Účelem cíleně poškodit jinou osobu pomocí ICT
- Nemusí jít o prospěch, ale vždy o poškození
- Lze rozlišovat: ponižování, pomluvu, pronásledování, sexuální harašení... - vše odpovídá širší definici, spojuje se, stejné účinky
- Zesměšnění oběti, narušení soukromí, záznam šikany či násilí... + kontakt nebo jiné osobní informace
- Pro aktivní obranu nutné záznamy

FAKTORY ZESILUJÍCÍ AGRESI

- Anonymita na internetu
- Neznámé reakce oběti
- Jedinec - iniciátor, kyberšikanující – miliony
- Dlouhodobé působení na oběť

VÝZKUMY KYBERŠIKANY

- Výzkumy (Dehue, Bolman, Völlink: Cyberbullying; Juvonen, Gross: Extending the School Grounds?):
 - Nejednoznačné chápání, výzkumy většinou operují s tím, co sám respondent za kyberšikanu považuje
 - Zaznamenána u 23-72 % dětí, statisticky častěji oběti dívky, iniciátoři chlapci
 - Všechny komunikační prostředky, nejčastěji IM
- Důsledky: strach, agorafobie, úzkost, podráždění, hněv, sebevražedné myšlenky atd. (Sheridan, Grant: Is cyberstalking different?, p. 633, řazeno od nejběžnějšího)

PŘÍKLADY KYBERŠIKANY

- Třináctiletý Ryan Patrick Halligan (po dlouhé šikaně dívka předstírala zájem o vztah, pak zveřejnila jeho korespondenci a nazvala ho „loser“) a čtrnáctiletá Anna Halman (nahrávka sexuální šikany spolužáky) spáchali sebevraždu
- Nejznámější Star War Kid – Ghyslain Raza jako Darth Maul zveřejněno spolužáky na internetu, během několika týdnů miliony diváků, upravené verze; Raza se zhroutil, důsledky trvalé, soudní případ

OCHRANA OI

- Pozornost a zdravá nedůvěra (SI)
- Nic neochrání, pokud uživatel rozhazuje OI, kde může
- Bezpečnostní aplikace
- Ochrana proti již popsaným ohrožením

AKTIVNÍ OCHRANA

- Aktivní boj proti zneužití OÚ – Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů + pomoc ÚOOÚ
- Trestní zákoník: § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, § 353
Nebezpečné vyhrožování, § 354
Nebezpečné pronásledování
- Velmi zajímavé [stránky](#) o zneužívání OI

POUŽITÁ LITERATURA

- ADAM, Alison. Cyberstalking and Internet pornography: Gender and the gaze. *Ethics and Information Technology*. 2002, roč. 4, č. 2, s. 133-142.
- ATKINS, Lucy. Can u speak teenager? Today's teenagers live and breathe the wired world of the Internet, using it for sex, rebellion and creativity. Lucy Atkins offers a parental guide to Bebo, MoSoSo and more ;-). The Daily Telegraph. March 24, 2007, s. 001.
- BARRETT, Daniel J. *Bandité na informační dálnici*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 1999, 235 s. ISBN 80-722-6167-3.
- BUDAI, David. Cyberbullying: nový rozměr šikany. *Živě* [online]. 2008 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.zive.cz/Internet/Cyberbullying-novy-rozmer-sikany/sc-32-sr-1-a-139822/default.aspx>
- CONHAIM, Wallys W. Getting to Know You Online. *Information Today*. 2005, vol. 22, is. 7, s. 31-32.
- DEHUE, Francine, Catherine BOLMAN a Trijntje VÖLLINK. Cyberbullying : Youngsters' Experiences and Parental Perception. *Cyberpsychology & Behavior*. 2008, roč. 11, č. 2, s. 217-223.
- DUNOVSKÝ, Jiří., DYTRYCH, Zdeněk., MATĚJČEK, Zdeněk. Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě. Jiří Dunovský, Zdeněk Dytrych, Zdeněk Matějček a kolektiv. Vyd. 1. Praha : Grada, 1995. 245 s., [8] s. obr. příloh. ISBN 8071691925.
- FEIRING, Candice. Concepts of Romance in 15-Year-Old Adolescents. *Journal of Research on Adolescence*. 1996, vol. 6, is. 2, s. 181-200.

POUŽITÁ LITERATURA (2)

- JOHNSON, Dough. Staying Safe on the Read-Write Web. *Library Media Connection*. 2008, roč.. 26, č. 6, s. 48-52.
- JUVONEN, Jaana a Elisheva F. GROSS. Extending the School Grounds? Bullying Experiences in Cyberspace. *The Journal of School Health*. 2008, roč. 78, č. 9, s. 496-506.
- HYRMAN, Miroslav. Černé zboží na Internetu. *Computer*. 2008, č. 12, s. 20-21. ISSN 1210-8790.
- LIVINGSTONE, Sonia, et al. LSE [online]. Sept 2011 [cit. 2011-11-22]. EU Kids Online: Final report. Dostupné z WWW: <[http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20\(2009-11\)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf](http://www2.lse.ac.uk/media@lse/research/EUKidsOnline/EU%20Kids%20II%20(2009-11)/EUKidsOnlineIIReports/Final%20report.pdf)>. ISSN 2045-256X.
- MOBILE COMMUNITIES: Social call. *New Media Age*. 2006, s. 24.
- PETERKA, Jiří. SID 2009 : do boje proti kybernetické šikaně!. *Lupa* [online]. 2009 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.lupa.cz/clanky/sid-2009-do-boje-proti-kyberneticke-sikane/>
- PÖTHE, Peter. Dítě v ohrožení. Peter Pöthe. 2., rozš. vyd. Praha : G plus G, 1999. 186 s. (Zde a nyní) ISBN 8086103218.
- RYAN, Sandy Fertman. Mouse Trap. *Girls' Life*. 2006, vol. 13, is. 1, s. 68-71.
- ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1995. 95 s. ISBN 80-7178-049-9.

POUŽITÁ LITERATURA (3)

- SHARIFF, Shaheen a Leanne JOHNNY. Cyber-Libel and Cyber-Bullying : Can Schools Protect Student Reputations and Free-Expression in Virtual Environments?. *Education Law Journal*. 2007, roč. 16, č. 3, s. 307-343.
- SHERIDAN, L. P., GRANT , T. Is cyberstalking different?. *Psychology, Crime & Law*. 2007, vol. 13, is. 6, s. 627-640.
- SEDLÁK, Jan. Od internetové šikany k sebevraždě. *Computer*. 2008, č. 17, s. 10-12. ISSN 1210-8790.
- SINCLAIR, Ruth. Child Protection. Research Matters. 2005, is. 18, s. 19-25.
- ŠMAHEL, David. Specifika komunikace prostřednictvím elektronické pošty. [s.l.], 2000. 48 s. Masarykova universita, Fakulta sociálních studií. Bakalářská práce.
- VANÍČKOVÁ, Eva. Dětská prostituce. Eva Vaníčková. Vyd. 1. Praha : Grada, 2005. 135 s. (Psyché) ISBN 8024711389.
- VANÍČKOVÁ, Eva. Sexuální násilí na dětech : výskyt, podoby, diagnostika, terapie, prevence. Eva Vaníčková ... [et al.]. Vyd. 1. Praha : Portál, 1999. 118 s. ISBN 8071782866.
- VANÍČKOVÁ, Eva., PROVAZNÍK, Kamil., HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. Sexuální zneužívání dětí. I. díl. Eva Vaníčková, Kamil Provazník, Zuzana Hadj-Moussová. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1997. 82 s., il. ISBN 8071844799.
- Velký sociologický slovník. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1996. 2 sv. (1627 s.). ISBN 80-7184-164-1.
- WEISS, Petr., ZVĚŘINA, Jaroslav. Sexuální chování v ČR - situace a trendy. Petr Weiss, Jaroslav Zvěřina. Vyd. 1. Praha : Portál, 2001. 159 s. ISBN 807178558X.
- YOUNG, Kimberly S. Profiling Cybersex Addiction and True Online Pedophilia among Virtual Sex Offenders [online]. 2000 [cit. 2009-03-28]. Dostupný z: www.netaddiction.com/articles/eia_pedophilia_profile.pdf

Děkuji za pozornost.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ